

NOSZENIE (75) *sb n*

-e- (73), -ę- (2).

o oraz pierwsze e jasne, końcowe e pochylone.

sg *N* noszenie (21); -é (10), -(e) (11). ◇ *G* noszeniã (17). ◇ *D* noszeniu (13). ◇ *A* noszeni(e) (13). ◇ *I* noszeni(e)m (2) *LatHar*, *SkarKaz*, noszenim (1) *SkarŻyw*. ◇ *L* noszeniu (4). ◇ *pl N* noszeniã (1). ◇ *A* noszeniã (2). ◇ *L* noszeniãch (1).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI* (dwa z niżej notowanych przykładów) – *XVIII w*,

I. O czynności (56) :

1. Chodzenie z czymś w rękę albo trzymając coś na plecach lub w inny sposób przy sobie; gestatio *Mącz*, *Calep*, *Cn*; *portatus Mącz*, *Cn*; *gestatus Mącz*; *deportatio*, *gestamen*, *missus Cn* (46) : *Murm* 151; *Lacus*, *czebr* ku noszhenyv *BartBydg* 78b; *Rencznikow Colenfkich czienkich Pannam* do vczierania rękã 12 *Rencznikow Colenfkich* do nośzenia iecz 12 *WyprKr* 115v; *A tãc* bẽdzie pośługã pokolenia *Gerfonitow* ku pośludze y ku nośzeniu [*ad portandum*]. *BibRadz Num* 4/24; przy kãzdey nodze [*stołu*] bẽdzye kołko złote/ w ktore zãwłaczãc bẽdzyecie nośze z drzewã *Setim* dla nośzenia *BielKron* 33, 33v; *Gestatoria sella*, *Stolec* do nośzenia. *Mącz* 145a, 145a [4 r.], 313c; *Gestatio* – *Nośfienię*. *Calep* 454a, 453b.

noszenie czego (24): *Iezufa miłęgo cięłłkięgo krzyża nośfieniję*. *OpecŻyw* 135v, 137; *OpecŻywSandR nlb* 5; *GlabGad* D2; *Item dwye czwyerczy drzewyane zidowcze Slomyney vkradl yłz mu od Nośchenya wody nychcziala zaplaczicz* *LibMal* 1550/ 152v; *KrowObr* 197v; *I thy* też drałzki vczyniż z drzewã *Sethym* y pozłociż ie/ dla nośfienia *ftołu* [*ad subvehendam mensam*]. *Leop* 'Ex 25/28, Ex 30/4; *Konew wielka czenowa* dla nośzenia piwa do *ftołu* *pannam*. *WyprKr* 117, 92, 115v; *BielKron* 126; *BudBib Ex* 37/27; *SkarŻyw* 13, 62; y do poślugi *ftołowej*/ nośzenia potraw/ *łłania łoż*/ *rozbierãnia pielgrzymow fię vbiegiwãią* *ReszHoz* 120; *LatHar* 214, 355; *WujNT* 40, 64, 228, 382; *SkarKaz* 40b; *Y iãko gãrncãrłka flãłzã/ mocno vderzona/z ktorey fię nie naydzie łkorupká nã nośzenie trochy ognia* [*in qua portetur igniculus Vulg Is* 30/14; w ktoreyby mógł przynieś wãglik z ognia *WujBib*]/ y na poczerpnienie trochy wody z dołku. *SkarKazSej* 705b.

noszenie do kogo (1): *Nośzenie chlebã w floykach* do niemocnych *KrowObr* 197v.

Wyrażenie: »trudny ku noszeniu« (3): *Importabilis*, *Trudny* ku nośzeniu/ cięłzki. *Mącz* 313c; *Bo wiãzã brzemionã cięłzkie y trudne* ku nośzeniu [*onera gravia et importabilia*]/ y kłãdã nã *plecy ludzkie* *WujNT Matth* 23/4, s. 69.

W przen (3) : [*św. Eufrozyna*] *Zmiãtãiãc* tedy niewieścã *łzãty*: *znimi y niewieścã* nie potężnoś y wrodzonã boiazń *zrzuciłã*: *ã łerce męłkie nã nośzenie Krzyżã Pãnã łwego zãraz z męłkim vbiorem oblokłã*. *SkarŻyw* 13, 62; *Krzyż* ten iż był *naczyniem nãłzego odkupienia y ołtarzem nawyżłzey ofiãry/ ofobliwie* przez *dotykãnie/ nośzenie y ofiãrowãnie Ciãłã y krwi Pãnã nãłzego* poświęcony *WujNT* 382.

Przen: *Znoszenie cierpienia* [*czego*] (1) : *Kto wniewinności ciępi/ dla Chryłtułã ciępi/ y kto go w nośzeniu potwarzy/ y wzgardy v ludzi nãłłãduie*. *SkarŻyw* 185.

a. Chodzenie z czymś na grzbiecie (o zwierzętach) (2) : *Mala, pyraque portatu iumentis mire gravia sunt, iãłłká s grufłkãmi wielmi cięłzkie fã ku nośzeniu bydłętóm*. *Mącz* 313b.

noszenie czego (1): Wielbłąd iefth zwierzę szpetne/ garbate/ zdługą sziją/ Ku nośzeniu brzemion godne. *FalZioł* IV 7a.

b. Obnoszenie w procesji celem oddania czci i hołdu [czego] (2) :

noszenie w czym (1): Nośzenie chlebá w Monfráncyey álbo w kláhttze frebrney po vlicach/ vftáwił y wymyślił Vrban tzwarty Papiełz *KrowObr* 197v.

Wyrażenie: »noszenie po ulicach« (2): *KrowObr* 197v; Chrifus tę ípráwę kazał czynić ná przypominánie swoie: toć nie ná przemienienie/ álbo pod/ álbo przy/ álbo w chleb y wino ciáká fwego y krwie zámykánie/ [...] nie ná chowánie też iáko złodzieiá w więzieniu/ áni ná nośzenie po vlicách y gránie przed nim iáko przed niedźwiedziem etc. *CzechRozm* 264v.

2. Posiadanie czegoś, używanie czegoś [czego] (4) : Rołkazánie około nośzenia bramow ná szátách/ á dla czego ie miewano. *BibRadz Num* 15 arg; Onego dnia álbo czáfu (mowi Izáiałz) będzie wzywał Bog lud swoy do płáczu y nárzekánie/ y do zálobnego włołow nośzenia [*ad calvitium Vulg Is* 22/12] *PowodPr* 74.

a. Ubieranie się w coś, chodzenie w czymś (2) : a druga [*suknia*] wlyełfy zoftawyl bo nośfenya nyebila godna *LibMal* 1546/121; sumptuaria lex, Vftawá która bronilá wńzech zbytnych kofztunkow/ ták ná szátách nośzeniu yáko y używániu. *Mącz* 432c.

3. Zajmowanie się czymś (1) : Pertractatio – Vftawne piaftowánie, obraczánie nośzenie. *Calep* 793a.

4. Cięża; fetura, fetus Cn (4) : Praegnatio, Nośzenie/ chodzenie dziecmi. *Mącz* 317d; bo inne ciężko bárzo dzieći mátká ie^{go} [św. *Wincencyjusa*] rodząc/ gdj tjm chodził/ áni w nośzeniu żywotá zadney ciężkości niemiálá: áni tákiey wrodzeniu trudności vzyłá. *SkarŻyw* 307.

noszenie kogo, czego (2): Foetura, Nośzenie płodu/ to yełt wżiftek ten czas ktorego nośzą płód. *Mącz* 133b; płodność bez nárużenia: prawdziwe Syná Boże^{go} nośzenie bez obciążenia: y porodzenie bez boleści. *LatHar* 476.

5. Chód, stąpanie (o koniu) (1) :

Wyrażenie: »ciężko noszenie« (1): Succussatura, Wftrzáłánie/ Ciężko nośzenie. *Mącz* 339c.

II. O przedmiotach (19) :

1. Ciężar brany do przenoszenia, brzemię; coś, co się nosi (1) : Gestamen – Brzemię, nośfenię. *Calep* 454a.

2. Strój, ubranie (3) : Negligere vestem et vestitum, Nieftroyć fie/ niedbáć nic ná pyłzne nośzenie. *Mącz* 188a.

Wyrażenie: »żelazne noszenie« (1): Lepłze więc bywa w polu Rycerzkie ćwiczenie/ Kiedy mąż ná się włoży żelázne nośzenie. *BielRozm* 9.

Szereg: »habit albo noszenie« (1): nád to pomagáiąc mu [*Kiejstutowi*] wiernie/ dodał mu płázczá białego/ według Krzyżáckiego Habitu álbo nośzenia z krzyżem czarnym/ tákże szpady y koniá *StryjKron* 442.

3. Przedmiot służący ku ozdobie, często noszony na szyi; monile Calag; circumdatio Vulg; armilla, gemmarium gestamen, monolinum, monolium, margarita, murenula, trifilum, viria, viriola Cn (14) : Száty odmienney máści dáią (teraz) Zyżarze ná iego część/ y zbieráią nośfeniá [!] rołmáite ku okráfieniu lzyie [*supellex varia ad ornanda colla*]. *Leop Iudic* 5/30; Noszenie, w nim tablicza safirowa.

i perla wifacza *WyprKr* 11v; *Tytus* [...] obiecał iey dąć klenoty dobre álbo nofzenie/ iáko w ten čás nošili zápony s pieršcionki ná lewey ręce *BielKron* 99v; *Suknia/ płałcz nowey bárwy/ to wšyftko odzienie/ Ná głowie iákom pišał/ takie teź nofzenie. BielSat* D4, D2; *Halsband. Záviefzienie/ et nofzenie. Monile. Calag* 262a; *SkarŻyw* 68; iedni becškami paćiorki z Rzymá y z inłzymi iákimiš reliquiámi wožá/ drudzy ágnuły/ ferdušká/ nofzenia/ *tria grana* pánnam y pániám ná šzyiách y v ręku záviefzáią *CzechEp* 81; *BielRozm* 26, 30; Ktorych ochędoftwo niech będzie nie ono zwierzchowne w tráfieniu włołow/ ábo w nofzeniach złotyeh/ ábo w vbierániu w šzáty *WujNT* 1.*Petr* 3/3.

W połączeniu szeregowym (1): Nuź vbiory/ nofzenia/ lánčuchy/ iármárki Zadné bez niéy nie będą/ ktemu y folwarki. *GosłCast* 46.

W charakterystycznych połączeniach: noszenie kosztowne (2), złote.

a. Jako atrybut władzy; znak (1) : A gdy šie nie mogli zgodzić/ vftáwili kto lepšzy znák z zyemie wywiedzye przez ich nofzenia. Vderzył máž ieden Neptunowym šceptrum/ wyšzedł z zyemie koń/ znák walki. Vderżyły niewiáfty šzefelinem ktory Minerwá nošila/ wyroflá oliwá/ znák dobry pokoia y żywnoši. *BielKron* 27.

b. eufem. Narząd płciowy (1) :

Wyrażenie: »domowe noszenie« (1): A gdy obaczył [*cesarz Aurelijus*] iż šie nań zmowili Rycerze/ poiał mniłzkę boginiey Wefty/ vrzázał šobie domowe nofzenie/ dla ktorego šie był bogom y ludzyom obrzydził *BielKron* 151.

4. Relikwiarz: religiosum gestamen Cn [czego] (1) :

Wyrażenie: »noszenie kości [czyich]« (1): drugi raz [*šw. Tomasz*] towarzysza/ nofzenim kości S. Iágniełzki ktore závždy przy šobie miał/ od febry zleczył *SkarŻyw* 202.

Synonimy: I. 1. dźwiganie, 3. piastowanie; 4. brzemiennóšć, brzemię, ciężkošć; 5. chod, išcie, krok, stápanie, šcie; II. 1. brzemię, burda, ciężar, ciężkošć; 2. odzienie, stroj, ubranie; 3. ozdoba.

Cf **NOSIĆ, NOSIDŁO**